

A. Nalimova, Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

Korean artistic fiction of XXI cent

The article deals with modern Korean novels with fantasy elements. In the article are identified basic features of the fiction on the material of Korean writers of the XXI century. The author offers his view on the interpretation of the fantastic elements in the works of contemporary writers.

Keywords: *fantastic, contemporary Korean literature, fantasy novels.*

УДК 821.161.2-1.09 **Василь Голобородько**

Н. В. Науменко, д-р філол. наук, проф.
Національний університет харчових технологій, Київ

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВА ПАЛІТРА ЗБІРКИ ВАСИЛЯ ГОЛОБОРОДЬКА "БІЛІ КІМНАТНІ РОСЛИНИ"

Предметом розгляду у цій статті стала нова збірка Василя Голобородька "Білі кімнатні рослини", видана 2013 року. Дотримуючись традицій верлібротворчості "Київської школи", у кожній окремій поезії автор створює нову інтерпретацію знаних жанрів, проводячи їхні концепти через вільну віршову форму й на цій основі додаючи нових рис до свого індивідуального стилю.

Ключові слова: *українська поезія, творчість Василя Голобородька, верлібр, жанр, стиль, образ, інтерпретація.*

Із осягнення жанру розпочинається осягнення образного рівня твору. Адже жанр, як вважав М. Бахтін, – це перша стадія естетичного освоєння об'єкта. Якщо скристалізувався задум певного жанру (іншими словами, письменник вирішив, що писатиме поему, новелу, драму, роман – в усіх цих жанрах можна втілити одні й ті самі події), то відбувається виокремлення події з життя, вона набуває нових, не притаманних їй раніше форм.

Образна природа жанру виявляє себе двоїсто: будь-який жанр є модифікацією тих жанрів, які уже існували в літературі; будь-який жанр (якщо йдеться про високохудожній твір) є унікальним. Тому письменники намагалися й намагаються дати своїм творам жанрові визначники, підкреслюючи і традиційність, і новаторський характер створеного. За допомогою заголовка

установлюється "горизонт очікування", який завжди виражає рівень компетентності і автора, і читача у розумінні твору [6, 667]. Перетин горизонтів дає змогу тлумачити сталий мистецький феномен по-новому.

Високого ступеня сугестії у віршах, які "живляться незрими-ми потоками української архаїчної, архетипної образності" (П. Мовчан), досягає В. Голобородько. Значна кількість його поезій – стилізації замовлянь, заклинань, народних пісень, легенд і казок, що видно з їхніх назв: "Яблуко добрих вістей", "Ой, не коси, бузьку, сіна", "Дерево-любисток", "Соловейків теремок", "Мова рослин", "Обливаний понеділок" та багато інших. Особливості ліричної інтонації у цих творах зумовлюються ризиками, що їх Мар'яна та Зоряна Лановик вважають атрибутивними для жанру замовляння: монолог, діалог, оповідь [див. 3, 85].

2013 року у видавництві "Український письменник" вийшла нова довгоочікувана книга поета – "Білі кімнатні рослини". Першу її частину склали нові вірші, друга – "Українська міфопоезія" – являє собою низку творів, де за принципом "етимологізації навпаки" переосмислено низку народних прикмет, спостережень і образних висловів.

У цій роботі йтиметься передусім про твори першої частини, позаяк їхній невеликий обсяг дозволяє по-різному інтерпретувати їхню жанрову семантику.

Вільновіршові літописні тенденції у поетів другої половини ХХ століття сполучаються з матрицею іншого епічного жанру – **родинної хроніки**. Вельми часто її часопросторовою координатою є інтер'єр, однак і в цьому разі верліброва хроніка тяжіє до великого епічного полотна, де дійовими особами стають не лише люди, а й речі, явища, події.

"Хатність" – влучна метафора поетичного стилю В. Голобородька, яку запропонував І. Дзюба [2, 14]. Це не відмова від багатства й невичерпності світу на користь обмеженого домом простору, а спосіб пізнати внутрішню душу речей, побачити велике у малому, безмірне в обмеженому, дивовижне й фантастичне у звичайному і побутовому. Саме тому у Голобородьковій творчості переважають вільні вірші, близькі до хронік. Такою можна визнати поезію "Арешт дружини":

*Ніяк не можу зараз пригадати, за яку ж таки провину
арештували дружину – синьооку Марію – Сосюри,
але мою дружину арештували
– на дванадцятому році незалежності України! –
тільки за мої теперішні погляди,
тільки за мої минулі, ще студентські, вчинки,
ба навіть тими ж співробітниками карального органу,
дарма, що вони перейменувалися... [1]*

Подія недавнього часу у житті поета проєціюється на його власне, "дисидентське" минуле, і до жалю про заарештовану дружину додаються відчуття провини ("...знаю, що це сталося тільки через мене") та гніву на адресу кгебістів, котрі, однак, виражено мовою, наближеною до розмовної:

*...тепер вона могла вирізнити в людському натовпі
прихованого цивільним одягом тасмного гебіста,
і вони знали (чи здогадувалися) про це,
і це їм ой як же не подобалося,
аж нарешті вони таки знайшли можливість помститися,
вони її ось тепер
– на дванадцятому році незалежності України! –
арештували [1].*

Характерне для радянської доби "буття-як-усі", статус людини як "коліщатка та гвинтика суспільної машини", колізія між пересічним і неповторним стають предметами сатиричного показу для переважної більшості верлібрівців Київської школи та їхніх послідовників. Варто пригадати один із раніше написаних творів Голобородька – "Хотів бути людиною":

*Щоб не крокувати – відтяв ногу
(перестав ходити і до друзів)
Щоб не вертїти непристойних фігур – відкусив пальці
(не вмів зірвати і яблуко)
Щоб не чути негарних слів – обірвав вуха
(не чув і привітних) ...
Щоб не бачити жаб – вийняв очі
(не бачив і троянд) ... [2, 124].*

Доволі своєрідний "протест" проти негативних явищ буття, до якого вдається суб'єкт цитованого вірша, врешті-решт вихолощує особистість. Прагнення "бути схожим на всіх інших", задля чого персонаж постійно "робить пластичні операції на своєму тілі", обезлюднює людину, унікальність якої – в єдності тілесного, душевного та духовного першоелементів. Втрачаючи один із цих вимірів, людина втрачає своє єство, – саме в цьому полягає ідея цього та багатьох інших творів, написаних у 1980-ті роки.

У подібному ключі, з застосуванням прийому антономазії, вирішується колізія нового твору Голобородька "Добрі знайомі поета":

*Добрий знайомий Параджанова
тепер, де тільки можна, хвалиться
своїм близьким знайомством із ним,
і діти доброго знайомого – туди ж.*

*Але цей добрий знайомий Параджанова
був добрим офіцером каральної системи
і знаходився з протилежного від Параджанова боку –
по той бік колючого дроту та "плутанки"... [1]*

Багато віршів Голобородька, зокрема й представлених у "Білих кімнатних рослинах", за жанровим ладом подібні до віршованих новел. Потужна ліризація малої прози, характерна для української літератури 1960-х років, привела до появи синтетичної віршованої новели. Поетичність оповіді стає однією з визначальних рис новелістики цього часу; чинником її творення стає своєрідна ритмомелодика мовлення, яка часто сягає своїм корінням фольклорних джерел і реалізується у різних версифікаційних системах – метричному (римованому та білому), народнопісенному та вільному вірші. Вживання специфічної поетичної лексики, слівформ, синтаксичних конструкцій, добір віршового розміру дозволяють авторам передати плинність, асоціативність думки.

Свідченням цьому є вільновіршова замальовка "Бабусина дитина". У казковому за семантикою зачині "Хоче баба на город, / Капусту поливає" автор прийомом зворотної етимологізації вводить основну сюжетну лінію – бабуся "знайшла" собі дитину в капусті, але відбулося це в суто реальному, не фразеологічному вимірі: "вийшла до сільського автобуса / та й зустріла онука з міста". Образ цієї дитини усучіль контрастний:

*Уже таке, що й до школи ходе
і рахувати вміє
(та все рахує, скільки років Жовтню,
як батьки навчили),
і писати вміє
(та все пише про вождів,
як батьки навчили),
і малювати вміє
(та все малює Москву,
як батьки навчили),
і говорити вміє [1].*

Після останньої характеристики аж саме собою проситься доповнення "говорить, як батьки навчили" з певною ідеологічною "темою для говоріння", і тому виразним Wendepunkt'ом у контексті віршової оповіді стає звертання онука, що так різко контрастує з усіма вищезазначеними "вміннями": "Добрий день, бабусю!".

Текст віршованої новели "Мій Кобзар" Голобородька виступає, окрім інтертекстуальної інтерпретації Шевченкового архітвору, ще й символічним аналогом сонета, збудованим на канонічній тріаді та фігурі образного хіазму в останній строфі:

*Йшов до війська,
узяв із собою книжку Шевченка –
читатиму, щоб дух не падав. (теза)
Через якийсь час у тумбочці
виявив книжку без палітурок –
якийсь захисник Вітчизни
відідрав на підкладку до погонів. (антитеза)*

*І тоді я зрозумів:
із палітурок книжки Шевченка
можна виготовити підкладку до погонів,
але із солдатських погонів
не зробити обкладинку книжки. (синтез)*

У поезії "Порушена обітниця" із виразною семантикою зворотної етимологізації В. Голобородько вдається до прийомів, характерного для всієї його верлібристики, – поетичної градації та риторичного звертання з повторенням ключового слова. Об-

разний вислів "ноги моєї там більше не буде" розгортає в уяві ліричного героя цілу сенсорну картину, засновану на фантазмагоричному видовищі, подібному до філософем Емпедокла, – вшиті на "порожню патріотичну імпрезу" лише однієї ноги. Їй надано здатність чути та осмислювати інформацію, передавати її ліричному оповідачеві:

*"Ного, ного,
ного моя у немодному черевіку,
що ж ти почула на цей раз,
чи не говорили знову,
що мало у школах наших класів українських,
що немає зовсім у місті нашому газет українських,
що не підтримує міста нашого влада мову українську?" [1].*

Перші рядки поезії "Весняні жарти дерев" – алюзія до відомих фольклорних вірців:

*З великого снігу – велика вода,
з великих заметів – велика повінь,
з великих кучугур – великий потік:
рівчак перекидається на яр,
яр перекидається на балку,
балка перекидається на річку –
біжить нестримна весняна вода,
аж каміння на дні гуркоче,
несе із верхів'їв усякі тріски...*

І анафора, й антропоморфізм, і діалогічність мови вірша – елементи поетичної градації [5, 40], послідовність яких вивершується у фігуру закликання літа після весни:

*...вся увага на велику воду,
а гілкам тільки того й треба:
ні-ні, та й скине якась шапку із голови
та й пожбурить на воду –
лови тепер шапку, доганяй!*

*Річко, річко,
хай тобі твоя шапка,
а мені літній кашкет! [1].*

Приєм градації з лейтмотивом "холод" стає концептуальним у поезії з протилежною семантикою – "Повернення серед літа в зиму":

*У хаті давно не топалося,
довгий час був відсутній,
повернувся – а в хаті холодно:
у кутку холодна біла груба,
вода у водянці замерзла – побіліла,
калачики на підвіконні померзли – побіліли...*

Особливу сторінку образності фольклорно наснажених верлібрів В. Голобородька становить орнітологічна символіка. *Птахи*, незалежно від їхніх видових ознак, безперечно є найчастотнішими анімалістичними образами книжного письменства. Сам поет про це говорив так: "Побачивши якое птаха, про якого не знаємо навіть назви, ми тільки одне зауважуємо, на рівні безпосереднього спостереження, притаманного не лише людям: це – птах, але знаючи усе багатство назв птаха, загадку про нього, прислів'я і приказки, повір'я і прикмети, заклички і замовляння, пов'язані з птахом, ми привносимо все це птахові, олюднюємо його, а, бачачи птаха в краєвиді, тим самим олюднюємо і дикий, порожній без людської присутності краєвид".

Через орнітологічні образи, введені в канву поетичного замовляння, В. Голобородько ставить і розв'язує головні екзистенційні проблеми – співвідношення добра й зла, світла й темряви, прекрасного й потворного, батьківщини й чужини, а також уподібнення людини до птаха, спробу її встановити контакт із пернатими:

*На тій черешні у садку
на гілці висіло гніздо ремеза –
та не може бути, щоб пташка тут сама поселилася,
адже вони не живуть у садках,
це я десь у лісі знайшов минулорічне гніздо,
зломив гілку, на якій воно було звите,
і разом із гілкою почепив на черешні*

["Два ремезячих яєчка". 1].

У творчості поета наявні відголоски стародавнього звичаю весняного закликання птахів, рефлексії на тему пташиного життя:

у лісі
лісові птахи
голос подають
і ховаються
не в листі дерев
а в луні
тому й селяться в лісі
лісові птахи [1];
анімістичні розмови з птахом:
Яєчка то є – хоч і різні,
але чи живе тут сама пташка?
Яке ж було моє здивування,
коли моя долоня відчула тріпотливе тільце й пташки,
яка сиділа також у гнізді.
Ремез жив і в такому гнізді! [1].

Відомо, що рукотворний виріб – глечик – послужив основою для формування культурологічного поняття *символу*: в Давній Греції цим словом спочатку називали частину глиняного черепка, яку під час розлуки залишали собі, а іншу віддавали коханому. При зустрічі половинки з'єднували (грец. *symballo*), відновлюючи ціле. Тому символ – це завжди розділення єдиного та єднання двоїстості. У "Білих кімнатних рослинах" роль такого предмета виконує риба:

Під час нашої зустрічі
ти усміхаєшся мені,
розтуляєш губи, дві губи –
розриваєш повздож надвоє рибину,
на цей раз пропонуєш віддати мені
ту частину, яка без хребта та без голови,
а собі залишити ту частину,
яка з хребтом та з головою.
Коли ж я у відповідь
усміхатимуся тобі –
розриватиму повздож надвоє рибину,
собі залишатиму ту частину,
яка з риб'ячим хребтом та з головою,

*а тобі передаватиму
ту частину розділеної рибини,
яка без хребта та без голови ["Обмін усмішками" 1].*

Деякі вірші В. Голобородька за образним ладом подібні до **загадок**. Суцільною розгорнутою метафорою є поезія "Минуло літо":

*Першокласники
кладуть у шкільні торбинки
сорочі лапки,
щоб вчитися ними писати
перші літери нашої абетки,
з яких складуться слова: минуло літо...*

У метафоричному показі предмета чи явища загадка не оминає географічних назв, реалій живої природи, людського життя, предметів господарського і культурного вжитку певного народу [4, 28]. Тому В. Голобородько, створивши свого часу власний унікальний образ "колекціонер кольорових олівців", уводить його в різні ситуації, метафоризуючи самі олівці, перетворюючи того, хто малює ними, на деміурга:

*Кладуть у коробки для олівців
під назвою "Минуло літо":
червоний мак,
зелений листок,
жовте яблуко,
чорного шпака,
синє небо,
жовтогаряче сонце [1].*

Казковою інтонацією вирізняється вірш "Родини зірочок":

*Бабуся посилає свою онуку до сусідки,
у якої брала насіння зірочок:
"Будемо справляти родини зірочок".*

Уже сам заголовок вірша виявляє очікування чогось дивовижного, барвистого та світлого. Це очікування посилюється в наступній строфі, чия казкова поетика цілком очевидна:

*Навесні скопала грядку глибоченько,
заскородила рівенько,
посіяла рівенько,
поливала раненько –
а сьогодні розцвіли зірочки,
а сьогодні день родин зірочок...*

Розв'язку неймовірної історії виписано зі своєрідним новелістичним Wenderpunkt'ом, що має "японський" світоглядний акцент – споглядальний, медитативний:

*"А як ви будете святкувати
родини квітів?"*

*"А так:
простелимо кухвайку на порозі,
сядемо із сусідкою рядочком,
та й дивитимемося мовчки на зірочки" [1]*

Нині, з розповсюдженням електронного листування та спілкування засобами Інтернету, на новому рівні несподівано відродилася поштова листівка як синтетичний жанр: вона перетворилася на витвір мистецтва – якщо не художника, то дизайнера або навіть літератора. З другої половини ХХ століття у науковий обіг увійшов термін "мейл-арт" як визначник особливого "поштового мистецтва". У "Білих кімнатних рослинах" таким твором, зокрема, є "Квіти на поштової картці". Втілений у заголовку прийом екфрази, що в ньому помітні й алюзії до "Квітів на поштівках" Ігоря Калинця, зумовлює жанр твору – елегія, позначена інтонаціями ностальгії та водночас надії:

*Квіти,
куди не погляну – квіти,
але не знаходжу тієї, що розшукую,
бо та квітка була однолітня
і недовго цвіла – усього одне літо,
а на сьогодні чомусь звелася.*

*Гарні слова розшукую
поміж намальованих квітів
на забутій поштової картці –
давньому привітанні із днем янгола... [1]*

Узагальнюючи, наголосимо на таких акцентах.

Співвідношення родових та жанрових елементів у Голобородьковому верлібрі нової доби, незалежно від взаємодії в ньому стильових домінант, від тематики та проблематики окремо взятого твору, дає підстави визначити його як особливий метажанр (контактну зону). У середині неї відбуваються синхронні та діахронні шукання в галузі поетичної форми, творяться специфічні жанрові модифікації вільновірша, по-новому трактується традиційна образність.

Розпочинаючи від сенсорної натурфілософської деталі, В. Голобородько підносить ідею поезії до утвердження глибинних духовних засад людського буття. У свідомості ліричного оповідача (або оповідачів) образи, пов'язані з концептами природи, розгортаються у метафору універсуму, деміургами якого є вони самі. Завдяки такому поглядю автор доводить, що світ природи тісно сполучений зі світом людини, виражаючи ідею відродження пантеїстичного світогляду як взаємин людини та довкілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голобородько В. Білі кімнатні рослини : поезії [Електронний ресурс] / Василь Голобородько. – К. : Укр. письменник, 2013. – 204 с. – Режим доступу : www.ukrcenter.com
2. Голобородько В. Летюче віконце : поезії / Василь Голобородько ; вст. ст. І. Дзюби. – К. : Укр. письменник, 2005. – 464 с. – (Бібліотека Шевченківського комітету).
3. Лановик М.Б. Українська народна словесність : посібник для студ. вищих навч. закладів / Мар'яна Лановик, Зоряна Лановик. – Львів : Літопис, 2000. – 614 с.
4. Мойсієнко А.К. "Без вікон, без дверей..." : про національно-образний світ української загадки / Анатолій Мойсієнко // Урок української. – 2004. – №8/9. – С. 28–30.
5. Науменко Н.В. Верліброві структури у системі традиційних ліричних жанрів / Наталія Науменко // Наукові праці : Науково-методичний журнал. – Т. 59. Вип. 46 : Філологія. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – С. 36–41.
6. Jauß, H.R. Ästhetischer Erfahrung und literarische Hermeneutik / Hans Robert Jauß. Suhrkamp Verlag Frankfurt am Mein, 1991. 799 s.

Стаття надійшла до редакції 08.04.15

Н. В. Науменко, д-р філол. наук, проф.
Національний університет пищевих технологій, г. Київ

**Жанрово-стильова палітра збірки Василя Голобородько
"Білі домашні рослини"**

Предметом розгляду в даній статті став новий збірник Василя Голобородько "Білі домашні рослини", вийшлий в 2013 році. Дотримуючись традицій верлібротворчості "Київської школи", в кожному окремому стихотворенні автор створює нову інтерпретацію відомих жанрів, проводячи їх концепти через вільну стихову форму і на цій основі додає нові риси до свого індивідуального стилю.

Ключові слова: українська поезія, творчість Василя Голобородько, верлібр, жанр, стиль, образ, інтерпретація.

N. Naumenko, Doctor of Philology, Prof.
National University of Food Technologies, Kyiv

**Genre and style diversity in Vasyl Holoborodko's
poetic collection "White indoor plants"**

The new poetic collection by Vasyl Holoborodko, White Indoor Plants issued in 2013, has become the subject for studies in this article. In tending to keep the traditions of free verse writing established by 'Kyiv School,' the author interprets the famous genre invariants by revolving their conceits through free verse form and therefore adding the new features to his individual style.

Keywords: Ukrainian poetry, Vasyl Holoborodko's works, free verse, genre, style, image, interpretation.

УДК 821.162.3.0-31Парал

О. П. Палій, канд. філол. наук, доц.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

**ПАРОДІЙНІСТЬ ЯК ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНА ГРА
В РОМАНІ ВЛАДІМІРА ПАРАЛА
"ПРОФЕСІЙНА ЖІНКА"**

У статті аналізуються домінуючі риси поезії сучасного чеського письменника Владіміра Парала на матеріалі роману "Професійна жінка" (1971). Яскравими ознаками творчої манери В. Парала є пародійність, алієвність, еkleктичність, поєднання різних жанрових форм та стилів. Пародійна стилізація різних соціальних і художніх мов свідчить про пост-модерністську спрямованість тексту автора.

Ключові слова: пародія, стилізація, інтертекстуальність, чеський роман.